

Seletuskiri
haridus- ja teadusministri määruse
„Kaasava hariduse põhimõtete rakendamine üldhariduskoolides perioodil 2014-2020“
eelnõu juurde

I. Sissejuhatus

Eelnõu koostamise aluseks on “Perioodi 2014-2020 struktuuritoetuste seaduse” § 14.

Meetme eesmärk on toetada koolivõrgu korrastamist prioriteetse suuna „Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ meetme „Koolivõrgu korrastamine” meetme tegevuse „Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse”.

Toetuse andmise eesmärk on suurendada üldhariduskoolide valmisolekut rakendada kaasava hariduse põhimõtteid. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) § 46 lõikes 9 toodud põhimõtte kohaselt lähtub kool õppe korraldamisel kaasava hariduse põhimõtetest. Tulenevalt õpilase individuaalsest vajadusest tagatakse õpilasele võimetekohane õpe ja vajalik tugi õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös.

Vabariigi Valitsuses 19.06.2014 heaks kiidetud „Partnerluslepe Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamiseks 2014-2020“ järgi on olulise tähtsusega panustamine hariduslike erivajadustega ja puuetega õpilaste hariduslikku ning sotsiaalsesse kaasatusse.

147 849 üldhariduse statsionaarse õppe õpilasest 19,5%-le on EHISes märgitud hariduslik erivajadus. Neist suurem osa (78%) õpib tavakoolis (sh tavakoolide juurde moodustatud eriklassides). Erituge vajavate õpilaste arv on ca 4300 (4266), kellest 53% õpib tavakoolis (sh tavakoolide juurde moodustatud eriklassides) ja 47% erikoolides.

Hariduslike erivajadustega õpilased ei saa tavakoolis piisavalt tuge, sest koolijuhtidel ja õpetajatel puudub sageli valmisolek ja teadmised kaasava õppe rakendamiseks. Samuti ei ole erivajadustega õpilastele tagatud võrdseid tingimusi kooli tasandil tugispetsialistide rakendamiseks, sest kohalikel omavalitsustel on selleks väga erinev suutlikkus. Eriti problemaatiline on see nendes kohalikes omavalitsustes, kus õpilaste arv on väike. Ka koolivälise nõustamisteenuse kättesaadavuse süsteem vajab tõhustamist ja kaasajastamist. Probleemiks on ka õpilaste erivajadustele vastava õppevara vähesus. Kuigi hariduslike erivajadustega õpilaste kaasatus tavakooli on viimastel aastatel pisut tõusnud, on see võrreldes Euroopa ja Põhjamaadega Eestis väiksem. Peamiseks väljakutseks lähiaastatel on luua hariduslike erivajadustega õpilastele võimalused ja tingimused toetatud õppimiseks elukohajärgses koolis ning tagada sujuvad üleminekud üldharidussüsteemist järgmistele haridustasemetele.

2016. aastal tellis Haridus- ja Teadusministeerium uuringu „Haridusliku erivajadusega õpilaste kaasava hariduskorralduse ja sellega seotud meetmete tõhusus“ eesmärgiga selgitada välja, kuidas senine riiklik hariduspoliitika, sh HEV õpilaste kategoriseerimine seadusandluses, riiklikud õppekavad, olemasolev õppevara, rakendatavad koolisisesed ja koolivälised tugimeetmed ning rahastamissüsteem toetavad HEV õpilaste hariduslikku ja sotsiaalset kaasamist ning õpitulemuste saavutamist. Uuringu viis läbi Eesti Rakendusuuringute Keskus CentAR.

Uuringu „Haridusliku erivajadusega õpilaste kaasava hariduskorralduse ja sellega seotud meetmete tõhusus“¹ raames kaardistati praegune kaasava hariduse olukord Eestis dokumendianalüüsi, intervjuude, küsitlusandmete ja registriandmete põhjal. Kaasati kõiki olulisi sihtrühmi: õpetajad, koolijuhid, tugispetsialistid, lapsevanemad, kooli pidajad, Rajaleidja keskuste juhtumihaldajad. Uuringu tulemused koondati nelja raportisse. Põhiraport

¹ Uuring on kättesaadav – <http://www.centar.ee/case-studies/haridusliku-erivajadusega-õpilaste-kaasava-hariduskorralduse-uuring/> ; <http://dspace.ut.ee/handle/10062/55400>

koondab uuringu olulisemad tulemused ning toob neid sünteesides välja peamised tugevused ja arenguvajadused Eesti kaasava hariduse korralduses. Kolm raportit keskenduvad põhjalikumalt erinevatele alateemadele sisaldades põhjalikku mõjuanalüüsi: 1. statistiline ülevaade haridusliku erivajadusega õpilastest ja tugimeetmetest; 2. kaasava hariduse tähenduslikkus; 3. kaasava hariduse tulemuslikkus.

Uuringu lõppraporti soovitude hulgas on Centar välja toonud soovitusi, mille kohaselt peaks riik toetama HEV õpilaste füüsilise keskkonna kohandusi või investeeringuid tehnoloogilistesse vahenditesse. Kooli ja koolipidaja planeeritud hariduseelarve ei pruugi katta tavakooli õppima asuva HEV õpilasega kaasnevat kulutusi, kui vajatakse füüsilise keskkonna kohandusi või investeeringuid tehnoloogilistesse vahenditesse. See võib vähendada koolide huvi kaasata HEV õpilasi, kelle vastuvõtmisega kaasnevad suured kulutused. Seetõttu tuleks luua riiklik toetusfond, kust saaks taotleda ühekordset lisarahastust konkreetsetele investeeringutele, mida tehakse koolis õppiva või õppima asuva õpilase kaasamiseks.

Centari raportist tuleneb ka soovitus piirkondliku koostöö suurendamiseks HEV õpilase suunamisel. Erinevad erivajadused nõuavad õpetajalt erinevaid kompetentse ja tüüpiliselt on ühe kooli õpilaste seas vähe sarnase erivajadusega õpilasi. Seetõttu peavad õpetajad sageli ühe õpilase õpetamiseks omandama põhjalikud teadmised vastavate vajadustega töötamiseks, ent edaspidi ei pruugi neile teadmistele enam rakendust leiduda, kui kooli sarnase HEVga õpilasi rohkem ei tule. Samuti teeb see raskema erivajadusega õpilaste puhul eriklassi avamise kulukaks. Seetõttu peaks lähemikku asuvate koolide puhul võimalusel suunama õpilase kooli, kus on juba kompetentsid sellise HEV õpilasega töötamiseks. Selline süsteem võimaldab maksimaalselt kasutada ära koolide ja koolituse ressursse ja komplekteerida optimaalse suurusega eriklasse.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse viimaste muudatuste tegemisel lähtuti vajadusest neid esiletoodud probleeme ja kitsaskohti lahendada. Üldised põhimõtted, mis regulatsiooni koostamisel aluseks võeti:

- õppe korraldamisel lähtutakse kaasava hariduse põhimõttest, mille kohaselt üldjuhul õpivad HEV õpilased (edaspidi käsitletud kui tuge vajavad õpilased) elukohajärgses koolis, kus tulenevalt õpilase individuaalsest vajadusest tagatakse õpilasele võimetekohane õpe ja vajalik tugi õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös;
- kogu põhihariduse korraldamine (sh tuge vajavatele õpilastele) on kohaliku omavalitsuse ülesanne ja kohustus;
- spetsiifilist õppekorraldust ja ressursimahukaid tugiteenuseid vajavatele õpilastele võib moodustada kvaliteetse eriõppe kättesaadavuseks osa-ajalisi või täisajalisi väiksema arvuga õpilaste klasse ja rühmi, tagades nende sotsiaalse kaasatuse kogukonda;
- tõhustatud ja erituge vajavate õpilaste õpe on riigieelarvest toetatud. Alates 2018.aastast antakse toetusfondi kaudu kohalikele omavalitsustele tegevuskulutoetuseks sh tugispetsialistide kättesaadavuse tagamiseks 17,4 miljonit eurot. Lisaks toetusfondi kaudu antavale haridus- ja tegevuskulutoetusele antakse 3,1 mln lisaraha veel tulubaasi kasvu kaudu üldist tuge vajavate laste tugiteenuste võimaldamiseks.

Käesolev meede on kavandatud toetamaks koolipidajaid nende põhimõtete rakendamisel, võimaldades taristu viimist vajadustele vastavaks ning omandada vajalikke õppevahendeid ja –materjale.

Eelnõu on kooskõlas Vabariigi Valitsuse 26.03.2015 istungil heaks kiidetud **Eesti elukestva õppe strateegia 2020 rakendusplaani aastateks 2015-2018** ja EÕS koolivõrgu programmiga.

Eelnõu koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi riigivaraosakonna juhataja Indrek Riisaar (tel 735 0185, e-post: Indrek.Riisaar@hm.ee), õigusosakonna juhataja Heddi Lutterus (tel 350 141, Heddi.Lutterus@hm.ee), koolivõrgu osakonna spetsialist Pille Vaiksaar (kuni sept

2017) ja rahandusosakonna välisvahendite juht Inge Oopkaup (tel 735 0279, e-post Inge.Oopkaup@hm.ee).

II Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kaheksast peatükist ja 28-st paragrahvist. Peatükid jagunevad järgmiselt:

- 1) Üldsätted;
- 2) Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ning toetuse suurus ja määr;
- 3) Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele;
- 4) Toetuse taotlemine ja menetlemine;
- 5) Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine;
- 6) Toetuse maksmise tingimused;
- 7) Aruannete esitamine;
- 8) Toetuse saaja, partneri ning rakendusüksuse õigused ja kohustused.

Eelnõu 1. peatükis

kirjeldatakse eelnõu reguleerimisala, toetuse andmise eesmärgid ja tulemusi, nimetatakse rakendusüksus ja –asutus ning sätestatakse vaiete esitamise kord.

Eelnõu § 1 lõigete 1-2 kohaselt kehtestab käesolev määrus „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020“ (edaspidi rakenduskava) prioriteetse suuna „Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ Ühtekuuluvusfondi meetme „Koolivõrgu korrastamine“ tegevuse „Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse“ elluviimiseks toetuse andmise ja kasutamise tingimused ja korra.

Eelnõu § 2 lõigetega 1–2 määratletakse toetuse andmise eesmärk ja oodatavad tulemused vastavalt rakenduskavale. Toetust saavad projektid peavad suurendama üldhariduskoolides valmisolekut rakendada kaasava hariduse andmise põhimõtet. Tegevused peavad olema kooskõlas „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ niga selle rakendusplaani aastateks 2015–2018 lisa „Haridustaristusse investeerimise põhimõtted“ eesmärkidega. Projektid peavad panustama meetme tegevuste väljundnäitajasse, milleks on haridusliku erivajadusega õpilaste integreerimiseks toetust saavate koolide arv.

Eelnõu § 3 nimetab meetme rakendusasutuse ja rakendusüksuse. Perioodil 2014-2020 on rakendusasutuseks hariduse valdkonnas Haridus- ja Teadusministeerium ja rakendusüksuse ülesandeid täidab sihtasutus Innove.

Eelnõu § 4 sätestab vaiete menetlemise korra. Rakendusüksuse toimingute või otsuste peale võib vastavalt STS §-le 51 esitada vaide rakendusasutusele ning vaide vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Juhul, kui vaide esitatakse rakendusüksuse toimingute või otsuste peale, esitatakse vaide läbi rakendusüksuse rakendusasutusele.

Eelnõu 2. peatükis

Määratakse projekti raames toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus, projekti abikõlblikkuse periood, toetamise osakaalud ning toetuse suuruse.

Eelnõu § 5 määratleb ära projekti raames toetatavad tegevused. Iga toetuse saaja valib välja ise probleemide kaardistuse ja tegevuskava alusel üldhariduskoolid ja tegevused, mida ta peab vajalikuks selleks, et kaasava hariduse põhimõtte rakendamise kitsaskohti lahendada. Toetust ei pea saama kõik selle toetuse saaja pidamisel olevad koolid. Lähtuda tuleks eeldusest, et toetust saava omavalitsuse elanikul oleks võimalik valida vähemalt üks üldhariduskool, kus tema haridusliku erivajadusega lapsel oleks sobilik keskkond. Olenevalt konkreetsest projektist võivad projektid sisaldada nii ehitust kui sisustamist ja õppevahendite või –materjalide ostu. Kõik planeeritavad tegevused ei saa piirduda üksnes konkreetsete õpilastega seotud probleemide lahendamisega, vaid oluline on tagada laialdane valmisolek kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks, õpetajate ja tugispetsialistide ning lapsevanemate ja avalikkuse koolitamist ja nõustamist.

Kaasava hariduse põhimõtte rakendamiseks vajalike ehitustööde tegemisel lähtutakse eelkõige õigusaktides toodud nõuetest puuetega inimeste liikumisvõimaluste arvestamiseks (määruse

eelnõu koostamise hetkel vajalik õigusakt on väljatöötamisel) ning hariduslike erivajadustega õpilastele mõeldud eriotstarbelisest sisustusest, õppevahenditest ja –seadmetest, õppeprogrammid jne.

Ehitamise mõiste tuleneb Ehitusseadustiku § 4, kuid käesoleva meetme mõistes on mõeldud pigem ehitise ümberehitamist (rekonstrueerimist). Meetme raames ei toetata uus- või juurdeehitusi, välja arvatud täiendavate sissepääsude, panduste, treppide ning liftide ehitusalase pinna osas puuetega inimeste erivajadustest tulenevate nõuete täitmiseks.

Kaasava hariduse põhimõtte toetamiseks vajalike väikelahenduste kaardistamiseks kohtusid Eesti Puuetega Inimeste Kojas (EPIK) 04. mail 2017.a Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) töötajad ning EPIK liikmesorganisatsioonide esindajad. Kohtumise jätkuna esitasid liikmesorganisatsioonid, kohalikud omavalitsused ning koolid oma nägemuse vajalikest tegevustest. Koondina olid vajalikud tegevused järgmised:

1-2. Ruumilis-ehituslikud kohandused (lükandseinad, orvandid, rahunemisruumid või alad, eraldiseisvad väiksemad (klassi)ruumid (nt ühest klassist kaks), üleliigse müra vältimiseks helisummutus, „vaikusetuba“, introvertide kapslid, lississepääsud, lisaväljapääsud õuealale, inva-wc-d);

1-2. Sisustuselemendid, sh mööbel (lükanduksed, n visuaalse stimulatsiooni vähendamiseks riulite ees, eraldatud õppekohad, individuaal- või grupitööks kergesti ümberpaigutatav mööbel, erinevatele erivajadustele kohandatud mööbel, „hüpinkutele“ istumisalused jne);

3. Erivajadustega õpilastele individuaalseks kasutamiseks mõeldud vajalikud õppe- ja abivahendid koolis;

4. Erivajadustega õpilastele õppetöö läbiviimiseks vajalikud vahendid ja programmid (nt arvutiprogrammid, alternatiivkommunikatsioonivahendid);

5. Liikumist soodustavad, aktiveerivad ja arendavad vahendid ruumis;

6-7. Õueala kujundamine ja kohandamine - sh liikumist soodustavad ja erinevaid tegevusi, sh struktureeritud tegevusi ja/või suure amplituudiga liikumist võimaldavad vahendid õues;

6-7. Ligipääsetavus liikumispuudega õpilastele (kaldteed, liftid, tõstukid, pandused jne);

8. Ligipääsetavus nägemispuudega õpilastele (värvid, reljeefsed ja graafilised markeeringud, valgustus jne);

9. Ligipääsetavus kuulmispuudega õpilastele (tuletõrje signaalid, kellahelin, valgusmärgised jne)

10. Teraapiatubade ehitus ja sisustus.

Ettepanekuid analüüsides jõuti järeldusele, et arvestades vajaduste erinevusi ei ole käesolevas meetmes mõistlik tegevusi piirata. Taotlejad kaardistavad olukorra ning teevad tegevuskava oma vajadustest ning meetme eesmärgist lähtuvalt. Hindajad saavad esitada küsimusi ja läbirääkimiste käigus esitada omapoolseid ettepanekuid ja märkusi. Lõplikul hindamisel saavad hindajad teha ettepaneku taotluse osaliseks või kõrvaltingimusega rahuldamiseks.

Eelnõu § 6 kohaselt ei loeta käesoleva määruse raames antavat toetust riigiabiks ega vähese tähtsusega abiks.

ELTL artikli 107 lõikes 1 on riigiabi määratletud järgmiselt: “Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.”

Käesoleva meetmega antav toetus pole riigiabi, sest ei anna toetuse saajale majanduslikku eelist, tal ei ole valikulist iseloomu (toetust võivad taotleda kõik üldhariduskooli pidajad) ning ei avalda reaalselt ega potentsiaalset mõju liikmesriikide vahelisele konkurentsile ja kaubandusele.

Eelnõu § 7 on nimetatud abikõlblikkuse periood. Sisuliselt on projekti abikõlblikkuse periood rahastamisotsuses sätestatud ajaperiood, mis jääb ajavahemikku 1. jaanuar 2018. a kuni 31.

august 2022. a.

Eelnõu § 8 määratleb lisaks Vabariigi Valitsuse 01.09.2014.a määrusele nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse väljamaksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi ühendmäärus) ära käesoleva määruse alusel toetatavate tegevuste abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud. Üldhariduskoolide hoonete ehituse või sisustusega ei ole kavandatud teenida tulu, seega vastavalt § 25 tuleb finantsanalüüs esitada alles rakendusüksuse nõudmisel, kui projekti käigus on tekkinud tulu.

Lõigetes 1-2 on toodud abikõlblikud kulud. Eeldus on, et projekti raames rahastatakse kõiki projektiga seotud ja vajalikke ning mõistlikke kulusid. Hinnang kulude vajalikkusele ja mõistlikkusele tugineb taotlusele, selle lisadena esitatud hetkeolukorra kaardistusele ja tegevuskavale. Võimalik on kasutada toetust nii ehituseks kui sisustamiseks ja õppematerjalide ostmiseks. Ehitamisel on juurdeehitused võimalikud vaid kitsalt määruses toodud juhtumid, mil see on vajalik täiendavate sissepääsude, panduste, treppide ning liftide ehitusalase pinna osas puuetega inimeste erivajadustest tulenevate nõuete täitmiseks.

Lõikes 3 on ära toodud mitteabikõlblikud kulud. Mitteabikõlblikud on ühendmääruse §-s 4 loetletud kulud, üld- ja personalikulud, hooldusremont, tarvikute ost.

Eelnõu § 9 määratleb ära toetuse osakaalu, milleks on kuni 85% projekti abikõlblikest kuludest. Toetuse maksimaalne summa peab vastama rakendusüksuse kehtestatavale ülempiirile, mille rakendusüksus kehtestab rakendusasutuse ettepanekul ning avalikustab oma veebilehel. Toetuse ülempiiri kehtestamise ettepanekul lähtub rakendusasutus põhikooliõpilaste arvust toetuse saaja pidamisel olevates koolides 10.11.2017.a seisuga.

Toetuse minimaalne ülempiir kohaliku omavalitsuse üksusest taotlejale on 30 000 eurot, st ka juhul kui tema põhikooli õpilaste arvu tõttu oleks proportsionaalne arvestus väiksem. Põhihariduse andmise tagamine on kohaliku omavalitsuse üksusest taotlejale põhiseadusest tulenev kohustus. Minimaalse määra suuruse arvutamisel on lähtutud sellest, et ka vähese õpilaste arvu korral on vaja teha hoonetes kohandusi (pandused, tõstukid, inva-WC ja väikeklassid), osta sisustust ning õppevahendeid. Erakooli pidajast toetuse taotlejale (kellel ei ole põhiseadusest tulenevat kohustust õpilastele koolikoht tagada) minimaalse toetuse ülempiiri suurust ei määrata. Ühelgi taotlejal ei ole kohustust toetust taotleda maksimaalses mahus, toetuse taotlus peab põhinema hetkeolukorra kirjeldusel ja tegevuskaval, et tagada kaasava hariduse põhimõtte rakendamine kõige mõistlikumal viisil.

Eelnõu 3. peatükis

Sätetatakse nõuded taotlusele, taotlejale, partnerile.

Eelnõu § 10 järgi saab taotleja ja partner olla kohaliku omavalitsuse üksus ja erakooli pidaja. Juhul kui toetusest kavandatakse ehitustöid või tehnosüsteemide (nt lift) ostu ja paigaldust peab taotleja olema ehitatava hoone (kinnistu) omanik või omama taristu kasutusõigust vähemalt kestlikuse nõude kehtivuse lõpuni. Koosõlas § 8 lg 2 on võimalik, et toetuse saaja kasutab oma koolides kaasava hariduse põhimõtte rakendamiseks toetust, mille ta on saanud nii ise taotlejana kui ka teise taotleja partnerina. Antud säte võimaldab luua erivajadustega õpilastele parimaid lahendusi, nt omavalitsuse üksustel suunata raha hariduslike erivajadustega õpilaste integreerimisele keskendunud erakoolidele või toimekeskustele, et tagada parimal viisil õppe ja tugiteenuste kättesaadavus.

Eelnõu § 11 sätestab toetuse taotleja kohustused lisaks sellele, mis on loetletud taotluste menetlemise määruses.

Eelnõu § 12 sätestab nõuded taotlusele. Taotlus koostatakse vastavalt taotluste menetlemise määruse § 4 lõigetele 1 ja 2. Taotlus peab olema RÜ vormil ning sisaldama:

1) andmeid projekti kohta, sealhulgas oodatavad tulemused ning kirjeldus, kuidas projekt toetab koolis kaasava hariduse põhimõtete rakendamist, sh hariduslike erivajadustega õpilaste ja puuetega inimeste erivajadustest tulenevate nõuete täitmist;

- 2) kavandatavate tegevuste põhjendatus koos hetkeolukorra kirjeldusega ja tegevuste mõju analüüsiga. Ära tuleb tuua samadele tegevustele või samadele hoonetele viimase 5a jooksul varasemalt taotletud toetused;
- 3) projekti tegevus- ja ajakava projektiga hõlmatud koolide kaupa;
- 4) projekti kogueelarve ja eelarve tegevuste lõikes koos selgitustega (sh nt viited tegevuskavale), eristades sealhulgas abikõlblike ja mitteabikõlblike kulude summad. Eelarve peab vastama või olema väiksem taotlejale kehtestatud toetuse ülempiirist.

Eelnõu 4. peatükis

Kirjeldatakse toetuse taotlemist, taotluse menetlemist, hindamist ning taotluse rahuldamist või rahuldamata jätmist.

Eelnõu § 13 toob nõuded taotluse esitamisel. Taotlus tuleb rakendusüksuse väljakuulutatud taotlusvooru avamisel esitada hiljemalt määruses toodud kuupäevaks ning struktuuritoetuste registri kaudu.

Eelnõu § 14 kirjeldab taotluse menetlemist. Taotluste jooksva esitamise tõttu on vaja perioodiliselt korraldada nende menetlusse võtmist, vastavuse kontrollimist, hindamist ja otsustamist. Jooksva taotluste esitamise korral on mitmeid tegevusi võimalik teostada perioodiliselt (nt hindamisi 4-6 korda aastas) mis avaldab märkimisväärset mõju menetlusperioodi pikkusele. Sõltuvalt taotluse esitamise ajast ja hindamiskoosolekute graafikutest võib periood olla maksimaalselt lubatust ka oluliselt lühem.

Eelnõu § 15 sätestab, et kui taotleja ja partner ning taotlus läbivad nõuetele vastavuse kontrolli, siis rakendusüksus tunnistab nad vastavaks. Nõuetele mittevastavuse korral taotluse sisulist hindamist ei toimu.

Eelnõu § 16 kirjeldab hindamiskomisjoni moodustamist. Ettepaneku teeb rakendusasutus, moodustab rakendusüksus, kes võib kaasata ka eksperte.

Eelnõu § 17 loob võimaluse sarnaselt põhikoolivõrgu korrastamise meetmega võimaluse taotlejatele saata hindajate poolseid ettepanekuid ja märkusi, et tagada toetuse abil võimalikult parim kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks valmisolek. Hindajatena kaasatakse vastava valdkonna spetsialistid. Peale läbirääkimisi esitatakse taotlus hindamisele sõltumata sellest, kas toetuse saaja on märkuste või esildistega arvestanud.

Eelnõu § 18 sätestab hindamiskriteeriumid, osakaalud, korra ning positiivseks hinnatud projektide nimekirja moodustamise korra. Valikukriteeriume on kolm:

- 1) projekti tegevuste eesmärgi vastavus käesoleva määruse §-s 2 nimetatud toetuse andmise eesmärgile – kas toetuse kasutamise tulemusena on toetuse saaja valmis pakkuma kõigile haridusliku erivajadusega õpilastele koolikohta üldhariduskoolis, soovitavalt kodulähedases põhikoolis;
- 2) projekti tegevuste põhjendatus – kas hetkeolukorra kirjeldus on põhjalik, kaardistades ära kõik kaasava hariduse põhimõtte rakendamist piiravad asjaolud, ning tegevuskava vastab hetkeolukorra kirjelduses toodud probleemidele ja kitsaskohtadele;
- 3) projekti kuluefektiivsus – kas valitud lahendused probleemide lahendamiseks on kõige optimaalsemad ning kuluefektiivsemad.

Hindamismetoodika avalikustatakse rakendusüksuse kodulehel. Meetme vahendite efektiivse kasutamise tagamiseks peab iga projekt saama vähemalt 50% maksimaalsest koondhindest. Selle tagamiseks toimuvadki eelnevalt läbirääkimised (§ 17). Ka juhul, kui projekt ei ületa lävendit ning tehakse toetuse rahuldamata jätmise otsus, siis on toetuse saajal võimalik esitada uus (korrigeeritud) toetuse taotlus, sel juhul algab kogu menetlus algusest peale.

Hindajate töö tulemusena moodustub nimekiri projektidest, mille koondhindeks on vähemalt 50% koondhinde maksimumsummast ning hindamiskomisjon teeb rakendusüksusele ettepaneku nimekirjas olevate taotluste rahuldamiseks.

Eelnõu § 19 kehtestab toetuse rahuldamise tingimused ja korra. Lähtudes hindamiskomisjoni ettepanekust toimub taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuste tegemine.

Eelnõu § 20. Taotlus jäetakse rahuldamata, kui taotlejat, partnerit või taotlust ei tunnustatata nõuetele vastavaks või kui taotlus ei ületa hindamisel lävendit.

Eelnõu § 21. Kõrvaltingimusega või osaliselt on võimalik taotlust rahuldada juhul, kui

1) toetust on osaliselt taotletud tegevustele või kulude katteks, mis ei ole abikõlblikud või põhjendatud projekti eesmärkide, tulemuste või väljundite seisukohast vastavalt ühendmääruse § 2 lõikele 2;

2) projekti eesmärgid, tulemused või väljundid on saavutatavad ka väiksemas toetuse mahus kui on taotletud.

Taotluse osaliseks või kõrvaltingimusega rahuldamiseks teevad motiveeritud ettepanekud hindamiskomisjoni liikmed.

Eelnõu 5. peatükis

Puudutab taotluse rahuldamise otsuse muutmist ja vajadusel kehtetuks tunnistamist.

Eelnõu § 22. Osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistamine toimub üksnes seaduses toodud alustel, täiendavaid aluseid ei seata:

1) toetuse saaja ei ole alustanud toetuse kasutamist taotluse rahuldamise otsuses määratud tähtaja jooksul;

2) toetuse saaja ei täida taotluse rahuldamise otsuses sätestatud või ei kasuta toetust ette nähtud tingimustel;

3) toetuse saaja ei ole projekti ühe aruandlusperioodi jooksul projekti tegevusi ellu viinud;

4) projekti tegevusi ei ole võimalik lõpetada tähtaja jooksul.

Kuni 15% muudatused eelarves saab tegevusriidade kaupa taotleja teha kumulatiivselt ise teavitades sellest rakendusüksust. Suuremate muudatuste saamiseks on eelnevalt vaja rakendusüksuselt toetuse andmise otsuse muutmist.

Oluline on jälgida, et pärast muudatuste sisseviimist on projekt jätkuvalt vastav valikukriteeriumitele ja projekti algselt seatud eesmärgid saavad olenemata eelarve või tegevuskava muutusest täidetud ja projekt lõpeb abikõlblikkuse perioodi jooksul.

Eelnõu 6. peatükis

On toodud toetuse maksmise tingimused.

Eelnõu § 23. Maksetaotlused esitatakse struktuuritoetuse registri kaudu. Menetlus toimub teistes õigusaktides toodud korras. Sarnaselt põhikoolivõrgu korrastamise meetme määrusega on lisatud nõue, et lõppmakse suurus on vähemalt 5%. See võimaldab kiiremini tagada lõpparuannete esitamise.

Eelnõu 7. peatükis

Kirjeldatakse aruannete esitamist.

Eelnõu § 24. Sarnaselt taotluse ja maksetaotluse esitamisele toimub kogu menetlus struktuuritoetuse registris. Toetuse saaja peab esitama projekti aruanded ka rakendusüksuse nõudmisel. Lõikes 4 sätestatakse lõpparuande esitamise aeg. Lõpparuanne esitatakse 30 kalendripäeva jooksul peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu.

Eelnõu 8. peatükis

Eelnõu § 25. Toetuse saaja peab projekti ellu viima, tagama kestvuse nõude täitmise ning dokumentide säilitamise. Rakendusüksuse nõudmisel peab ta esitama tulu mitte teenimise tõendamiseks finantsanalüüsi.

Eelnõu § 26. Toetuse saajal ja partneril on õigus saada rakendusüksuselt informatsiooni ja nõuandeid, mis on seotud õigusaktides sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega. Lõikes 2 sätestatakse, et toetuse saajale antakse tulenevalt struktuuritoetuse seaduse § 23 lõikest 2 võimalus esitada oma seisukohad enne:

1) ettekirjutuse tegemist;

- 2) taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamist või muutmist, välja arvatud juhul, kui toetuse saaja taotlus rahuldatakse täielikult;
- 3) finantskorrektsiooni otsuse tegemist.

Toetuse saaja peab tagama perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-s 24 sätestatud kohustuste täitmise ja selle eduka elluviimise taotluse rahuldamise otsuses fikseeritud tähtaegade ja tingimuste kohaselt. Partner peab täitma toetuse saaja kohustusi vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-le 25.

Eelnõu § 27 esitatakse rakendusüksuse kohustused lisaks struktuuritoetuse seaduse § 8 lõikes 2 loetletud ülesannetele.

Eelnõu § 28 sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse 3. peatüki 12. jaole. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 45-47 ja ühendmääruse §-des 21-23 sätestatule.

III Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Käesoleva eelnõu aluseks on struktuuritoetuse seadus ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused. Käesolev eelnõu on kooskõlas ka struktuuritoetuse seaduse aluseks oleva Euroopa Liidu õigusega.

IV Määruse mõjud

Käesolev meede koostoimes õpetajakoolituse ning tugiteenuste meetmetega toetab Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavas 2014–2020 nimetatud suundumust vähendada erikoolides õppivate erivajadusega õpilaste arvu nende kodulähedasse kooli kaasamiseks vajalikke tingimusi luues. Käesoleva meetme vahendeid kasutades viiakse olemasolevate koolide taristuid vastavusse sihtgrupi vajadustega ning universaalse disaini põhimõtetega.

Regionaalne areng

Koolivõrgu korrastamine on otseselt seotud regionaalse arenguga. Meetme rakendamisel paigutuvad HEV õpilaste vajadustega arvestavad koolid piirkonniti vajaduspõhisemalt, edendades kõigi piirkondade kestlikku ja ühtlasemat arengut. Kaasava hariduse põhimõtete rakendamise igas omavalitsuses vähendab loodetavasti õpilasarännet suurematesse omavalitsustesse, aitab kaasa koolide õppekvaliteedi tõstmisele piirkondades ja edendab seeläbi kaudselt piirkondade kestlikku ja ühtlasemat arengut. Kavandatavad tegevused hõlmavad kogu Eestit.

Infoühiskonna edendamine

Kavandatud tegevused on põhiosas neutraalsed infoühiskonna edendamisele. Taotlejad võivad hankida hariduslike erivajadustega õpilaste õppevahendeid ja –materjale, mis tuginevad e-lahendustel, kuid see on taotlejate otsustada.

Võrdsete võimaluste tagamine

Tegevused panustavad kaasava hariduse põhimõtete rakendamisele. Kaasava hariduse all on peetud silmas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse definitsiooni. Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduses lähtutakse rahvusvaheliselt tunnustatud ja Euroopa Liidu liikmesriikide poolt heakskiidetud kaasava õppe suundumustest.

Tegevused edendavad naiste ja meeste võrdõiguslikkust hariduses ja tööturul. Kompetentsi tõus toetab edukat toimetulekut tööturul soost sõltumatult. Kompetentside arendamine on individuaalne (inimene hindab oma kompetentse ja saab tagasisidet oma kompetentsidele) ja võimaldab seega arvestada igaühe eripära ja individuaalseid vajadusi.

V Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja korralduse rakendamise eeldatavad tulud

Korralduse rakendamiseks vajalikud vahendid on ette nähtud kooskõlas Vabariigi Valitsuse otsusega 25.02.2014 kinnitatud „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavale 2014-2020“ riigieelarvestrateegias.

VI Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

VII Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumitele, SA-le Innove, Eesti Linnade Liidule, Eesti Maaomavalitsuste Liidule, Eesti Puutega Inimeste Kojale ning Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendusele, Eesti Vabade Waldorfkoolide- ja Lasteaedade Ühendusele ning Eesti Kristlike Erakoolide Liidule.

Raivo Trummal
koolivõrgu osakonna juhataja